

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Hacer YUMURTACI AYDOĞMUŞ

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ VE DEVLET KATKISI

Yazar

Ali KARAKOÇ

BES Uzmanı

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

*Bu Çalışma danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Hacer YUMURTACI AYDOĞMUŞ'un yaptığı Ali KARAKOÇ'a ait olan "Bireysel Emeklilik Sistemi İçin Vergi Avantajı Sağlayan Devlet Katkısının İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ISBN

978-625-7707-94-7

Kitap Adı

Bireysel Emeklilik Sistemi ve Devlet Katkısı

Editör

Hacer YUMURTACI AYDOĞMUŞ

Yazar

Ali KARAKOÇ

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Göktuğ Ofset

Bisac Code

BUS001000

DOI

10.37609/akya.1066

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

Aileme,

ÖNSÖZ

İnsanlık var olduğundan beri, bireyler yaşamlarında sürekli olarak risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Günlük hayatta veya iş hayatında çok çeşitli riskler söz konusu olup, bunlar bireyler için arzu edilmeyen sonuçlara neden olabilmektedir. Doğal olarak, bu risklere karşı önlemler almaya yönelik çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bunlardan biri olan sigorta, diğer önleyici yöntemlerden daha yaygın bir uygulama alanına sahip olan ve ekonomik açıdan değer kaybını en aza indirmeyi amaçlayan bir yöntemdir.

Bireylerin “risklerden korunması” ile “risklerin neden olabileceği kayıpların en aza indirilmesi” konuları her geçen gün daha fazla öneme sahip olmaktadır. Sigortacılık faaliyetleri günümüzde, kalkınmış ülkelerdeki en önemli faaliyet dallarından biri konumundadır. Ülkeler için sigorta faaliyetlerinin yoğunluğu ve niteliği, bir açıdan kalkınmışlığın göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Yirminci yüzyıldan sonra kamu emeklilik sistemlerinin iflas etmesi, küresel konjonktürde yaşanan krizler, kişi başına düşen milli gelirin azalması, yüksek faiz ile enflasyon, artan işsizlik gibi ekonomik ve demografik sorunlar ülke ekonomilerinin bozulmasına neden olmuştur. Bu durumdan kurtulmak isteyen ülkeler, özellikle kamu emeklilik sistemini yeniden düzenleyerek, bireysel emeklilik sistemini faaliyete geçirmişlerdir.

Ülkemiz ekonomisine önemli katkı sağlaması beklenen sigorta sektörüne verilen önem de gün geçtikte artmaktadır. Türkiye’de resmi olarak 27 Ekim 2003 tarihinde başlatılan Bireysel Emeklilik Sistemi’ne katılım isteğe bağlıdır. Sistemde katkı plan-

ları tanımlanmış haldedir. Bu çalışma ile dünyada ve ülkemizde Bireysel Emeklilik Sistemi'nin durumu hakkında güncel bilgiler sunulmuş, söz konusu sistemin etkileri, tarafları ile ülkemizde işleyişi hakkında devlet katkısı da göz önünde bulundurularak detaylı bilgiler aktarılmıştır. Bu sayede literatüre ve okuyuculara katkı sağlaması amaçlanmıştır. Çalışmada, söz konusu bu boyutunun yanı sıra devlet katkısının Bireysel Emeklilik Sistemi katılımcıları tarafından algılanma şeklinin anlaşılmasına yönelik analizlere de yer verilmiştir. Bu analiz sonuçlarına göre devlet katkısının, sisteme katılımların gerçekleşmesi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu ortaya konulmuştur. Aynı zamanda sisteme katılımda bireylerin kararsız kaldığı ve olumsuz etki oluşturan hususlara da yer verilmiştir. Sektörde tecrübesi bulunan yazar, karşılaşılan olumsuz durumlar için önerilerine yer vererek çalışmasını tamamlamıştır.

Yazarın Yüksek Lisans Tezinden hazırladığı çalışmanın içeriğinin hazırlanmasının sorumluluğu kendisine ait olup, kitabın sizlere ulaşması aşamasında bu imkânı sağlayan Akademisyen Yayınevi'ne ve çalışanlarına titiz gayretlerinden ötürü teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Hacer YUMURTACI AYDOĞMUŞ - 2020

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

GİRİŞ VE AMAÇ

Yazarın Bireysel Emeklilik Sistemi Üzerine Özet Şeklinde Notları 3

2. BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK VE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

2.1. Sosyal Güvenlik Kavramı	9
2.2. Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi	11
2.2.1. Dünyada Sosyal Güvenlik Sistemi.....	12
2.2.2. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi.....	15
2.3. Bireysel Emeklilik Sistemi.....	18
2.3.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Tanımı ve Kapsamı	19
2.3.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Amacı ve İşleyiş Yapısı.....	21
2.3.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri.....	23
2.3.4. Bireysel Emeklilik Sisteminin Olumlu ve Olumsuz Yönleri	25
2.3.5. Bireysel Emeklilikte Şirketler ve Aracı Kuruluşlar.....	27
2.3.5.1. Bireysel Emeklilik Şirketleri	27
2.3.5.2. Bireysel Emeklilik Sisteminde Aracı Kuruluşlar.....	28
2.3.6. Bireysel Emeklilik Sisteminde Vergilendirme	31

3 . BÖLÜM

BİREYSEL EMEKLİLİKTE VERGİ SİSTEMİ

3.1.BİREYSEL EMEKLİLİKTE VERGİ	35
3.1.1. Yatırım Aşamasındaki Vergisel Teşvikler	35
3.1.2. Emeklilik Sistemine Katılan Gerçek Kişilerin Vergi Karşısındaki Durumları.....	36
3.1.2.1. Ücretli Olarak Çalışanların Durumu	36

3.1.2.2. Gelirlerini Beyanname ile Beyan Edenlerin Durumu	37
3.1.3. Bireysel Emeklilik Şirketleri Tarafından Katılımcılara Yapılan Ödemelerin Vergilendirilmesi ve İstisna Uygulamaları	38
3.1.3.1. Emeklilik Sistemindeki Katılımcılara Yapılan Ödemelerin Vergilendirilmesi	38
3.1.3.2. Katılımcılara Yapılan ve Menkul Sermaye İradı Sayılan Ödemelerde İstisna ve Vergi Tevkifat Uygulamaları	40
3.1.4.7. Ekim 2001 Öncesi Akdedilmiş Poliçelerin Bireysel Emeklilik Sistemine Aktarımı ve Bu Kapsamdaki Vergisel Düzenleme.....	43
3.2. Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı Ve Makro Ekonomiye Etkileri.....	44
3.2.1. Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı.....	44
3.2.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Makro Ekonomiye Etkileri ...	47
3.2.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Tasarruf Boyutu.....	48
3.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin Finansman Kaynakları	49
3.3.1. Katılım Payı Ödemeleri	49
3.3.2. Katılımcıların Gider Ödemeleri ve Gider Kesintileri	49
3.3.3. Giriş Aidatı.....	49
3.3.4. Yönetim Gider Kesintisi	50
3.3.5. Fon İşletim Gider Kesintisi	50
3.3.6. Özel Hizmet Kesintisi	50
3.4. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyişi.....	51
3.4.1. Katkı Payı Ödemesi	51
3.4.2. Katkı Payı Ödemeye Ara Verilmesi.....	52
3.4.3. Katkı Paylarının Yatırıma Yönlendirilmesi	53
3.4.4. Katkı Payının Birden Fazla Fon Arasında Paylaşılması	54
3.4.5. Katılımcıların Birikimlerini Başka Bir Şirkete Aktarımı.....	55
3.4.6. Emeklilik Plan Değişikliği.....	56
3.4.7. Giriş Aidatı ve Fon İşletim Gideri Kesintisi.....	56
3.4.8. Emekliliğe Hak Kazanmadan Sistemden Ayrılma	56
3.4.9. Emekliliğe Hak Kazandıktan Sonra Birikimlerin Ödenmesi	57

3.5. Bireysel Emeklilik Sisteminin Tarafları	58
3.5.1. Katılımcı	58
3.5.2. Portföy Yöneticisi	58
3.5.3. Emeklilik Şirketi	58
3.5.4. Takasbank	59
3.5.5. Hazine Müsteşarlığı	59
3.5.6. Emeklilik Gözetim Merkezi	60
3.5.7. Sermaye Piyasası Kurulu	60
3.5.8. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu	61
3.5.9. Bireysel Emeklilik Aracıları	61
3.6. Bireysel Emeklilik Sistemi Araçları	61
3.6.1. Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluşu	62
3.6.2. Sermaye Piyasası Kurulunun Bireysel Emeklilik Fonlarına İlişkin Açıklaması	63
3.7. Emeklilik Yatırım Fonu Türleri	64

4. BÖLÜM

METODOLOJİ

4.2. Araştırmanın Evren Ve Örneklemi	69
4.3. Araştırma Yöntemi	69
4.4. Bulgular	70
4.4.1. Demografik Bulgular	70
4.4.2. Önerme Ortalamaları	75
4.4.3. Ölçek Boyutları	81
4.4.4. Çapraz Tablo Analizleri	95
4.4.5. Vergi Teşviki Boyutunun Bireysel Emeklilik Sistemine Katılıma Etkisinin Ortalamalar Düzeyinde İncelenmesi	99
4.4.6. Regresyon Analizi	106
SONUÇ	111
KAYNAKLAR	117
ÖZGEÇMİŞ	123